

OVERSIGT OVER HØRINGSSVAR TIL NATURPOLITIKKENS HANDLEPLANER

HØRINGSPERIODE 15/11 - 27/12 2021

Indsender	Vedr. #	Høringssvar
<p>Grønt Dialogforum</p> <p>Udsagn opsamlet ifm. Grønt Dialogforums temamøde om Naturpolitikken 6. december 2021 på NaturBornholm (ca. 30 deltagere).</p> <p><i>Der er medtaget gengivelser af udsagn fremsat af de enkelte deltagere. Udsagn er således ikke nødvendigvis udtryk for Grønt Dialogforums samlede holdning.</i></p>	c-19	Rønne Stadion Nord – det vil være ærgerligt, hvis man dropper den nuværende drift, hvor det afgræsses af får et par gange om året. Der er også arealer, der støder op til, der kigges på
	Generelt	Vi skal have en naturnationalpark på Bornholm. Det står der ikke noget om i handleplanerne. Naturnationalparken etableres på statens arealer, men der bør alligevel også stå noget om den i handleplanerne, så det bliver markeret og anerkendt. Det virker mærkeligt, at den ikke er med, når den fylder så meget på Bornholm. Det er også vigtigt, at BRK samarbejder godt med Naturstyrelsen Bornholm.
	d-generelt	Indsatsområdet 'Sammenhængende natur på Nordbornholm' er en rigtig god idé. Gamle klippeløkker ligger tæt deroppe, men naturtilstanden er gået ned af bakke. Det haster derfor, og det er et vigtigt arbejde. Der er blevet talt om det i mange år. Det er tale om en indsats, der skal afsættes økonomi til.
	d-generelt	Det er vigtigt med en god dialog med de lokale lodsejere. Frivillighed. Der skal penge eller tilskud til. Landbruget vil gerne lave mange tiltag, men vil måske ikke have offentlig adgang.
	i-generelt	I forhold til det rekreative er det også godt at 'kunne blive væk'. At kunne gå derud og se, hvad der sker. Det må gerne være 'naturligt' og ikke alt for struktureret.
	i-7	<p>Det er et kæmpe projekt, hvis skiltningen på Bornholm i højere grad skal ensartes. Museet vil også gerne formidle noget derude. Det er godt at have en dialog om skiltningen, så man ikke bare har hver sin tilgang.</p> <p>Der er også en prioritering i forhold til antallet af skilte.</p> <p>Skiltene skal ikke være ens, men lad os finde en måde at formidle det på sammen. Måske en digital platform.</p> <p>Der er to slags skilte – henvisningsskilte og informationsskilte. Henvisningsskilte mangler visuel identitet og strenghed. BBS vil arbejde for dette.</p>
		Kortlægning af naturværdier i de private skove er en vigtig og akut prioritering. Der bør være særlig fokus på at bevare "den bornholmske bondeskov" set i lyset af den høst af biomasse, der sker i disse år. Biomasseforum Bornholm har taget kontakt til miljøministeren for at spørge, om midler til denne kortlægning kan blive frigivet igen (efter at kortlægningen var planlagt for nogle år siden men herefter blev droppet igen). Men ind til videre uden held. BRK kan og bør hjælpe med at løfte den problemstilling og prøve i fællesskab at rejse økonomi til det.

	g-generelt	Grøn dannelse – kan også fint høre under indsatsområdet 'BRK går forrest'. BOFA laver også grøn dannelse. Hører sammen med det, der laves under naturpolitikken.
	Generelt	DN har efterlyst strategier med retningslinjer for, hvordan man i forvaltningen, når man planlægger, husker at tage hensyn til naturen. Visionerne er gode. Handlingerne kan man også kun sige pæne ting om. Men en af visionerne er 'Mere plads til naturen'. Her har DN det ret svært ved, at kommunen vil tillade trætophytter og nye sommerhusområder inden for de potentielle økologiske forbindelser. Man vedtager fine ord, men det hænger ikke sammen med handlinger.
	Generelt	Vi er enige om, at der skal være mere plads til naturen, men samtidig kommer mange folk ud i naturen og 'tramper det ned' – og så har vi brug for mere plads til naturen.
4-kløver-klyngen v/Lene Koefoed (formand) Mail af 27. december 2021	Generelt	Kommentar: 4-KLØVER-KLYNGEN, som består af byerne Aarsballe, Klemensker, Nyker og Rø, vil være en oplagt samarbejdspartner med vores projekt "Vi mødes i det grønne". Vi repræsenterer 3.600 borgere og dækker ca. 1/6 af øen. Projektet er borgerdrevet, men lægger sig op af kommunens overordnede strategier mht. outdoor, friluftsliv og sundhed samt projektet Den grønne Bølge, som med højlyngsstien går gennem klyngen. Vores projekts formål er at forbedre og udvikle eksisterende og nye mødesteder forbundet med grønne stiforløb i klyngen og med borgernes fysiske, sociale og mentale sundhed i fokus. Vi har fået tilsagn på 4,5 millioner fra Realdania og Lokale- og anlægsfonden. Fondene lægger stor vægt på et samarbejde med Bornholms Regionskommune. Vi er i fuld gang med at søge supplerende midler på 5,5 millioner for at kunne realisere projektet, som skal stå færdigt i 2024.
	f-1	4-KLØVER-KLYNGEN vil være en naturlig medspiller, idet vi understøtter nedenstående muligheder: <i>Fra teksten: Det vurderes hvilke byer, som har det største behov for og potentiale til at få udbygget den bynære natur. Der skal her arbejdes med de mest oplagte muligheder under hensyntagen til bl.a.:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>mulighederne for at etablere nye bynære - eller skabe bedre adgang til eksisterende - rekreative netværk i og til/fra byerne</i> • <i>mulighederne for at bringe kommunale arealer i spil</i> • <i>mulighederne for at bringe de private lodsejeres, boligforeningers og borgerforeningers arealer, engagement og medejerskab i spil.</i> Som yderligere eksempel kan projektet "Vi mødes i det grønne" derfor også indgå i nedenstående tekst: <i>Som eksempel på et projekt, hvor der udvikles mere bynær natur, kan henvises til igangværende skovrejsningsprojekt vest for Kannikeskoven ved Åkirkeby.</i>
	f-3	<i>Fra teksten. Almindelige græsarealer kan gøres mere varierede, og der kan gives plads til mere naturindhold. Dette kan både give mere plads til naturen og formidle indsatsen til de lokale.</i> 4-KLØVER-KLYNGEN støtter op om ovenstående dog skal det være med hensyntagen til allerede nuværende skiltning og fremtidig skiltning samt trafikalt udsyn. Vi oplever, at græsarealer får lov til at vokse op tæt på skilte, så de ikke kan

		læses og at det kan være svært at få et godt udsyn ved vejkryds. Vi ønsker også at der tages hensyn til tilgangen til opholdssteder, hvor der opsat bænke og borde.
	i-generelt	Det fremgår, at indsatsområdet er udarbejdet af arbejdsgruppen Friluft. Vi undrer os over, at der ikke indgår medlemmer i arbejdsgruppen som repræsenterer borgerne, eksempelvis borgerforeningens samvirke, BBS, da vi mener, at man med fordel kan drage nytte af erfaringer fra borgerforeningerne, herunder 4-KLØVER-KLYNGEN. Vi derfor foreslå, at man i den videre proces inviterer BBS i arbejdsgruppen.
	i-generelt i-7	Kommentar: 4-KLØVER-KLYNGEN kan i høj grad tilslutte sig problemet, at vores eksisterende muligheder ikke formidles godt nok, jf. teksten nedenfor: <i>Det til trods oplever vi gang på gang, at både lokale, turister, skoler og daginstitutioner, interesseorganisationer og erhvervsdrivende efterspørger rekreative muligheder og tiltag, der allerede findes på Bornholm. Det er derfor tydeligt, at vi ikke formidler de mange muligheder for at komme ud i naturen godt nok, og at ikke alle dele af vores stinetwork er aktiveret i det omfang, som det har potentiale til.</i> Derfor vil vi støtte op om, at handlingen, som anført under "i 7" <i>Udvikling af BRK's skiltning skal bearbejdes yderligere!</i>
	k-2	I beskrivelsen under handlingen fremgår bl.a: <i>Formidlingen og kommunikation kan bl.a. ske på en af flg. måder:</i> • <i>Fortællinger om de gode eksempler på private og offentlige arealer</i> Og under beskrivelsen under Forventet resultat fremgår bl.a: <i>Flere private og borgerdrevne initiativer, som understøtter naturpolitikken</i> For at opnå ovenstående kræver det input og indflydelse fra eksempelvis borgerforeningerne herunder 4-KLØVER-KLYNGEN. Vi vil derfor også her anbefale, at man i den videre proces som minimum inviterer BBS med i arbejdsgruppen.
DN Bornholm v/Anna Sofie Poulsen (formand) Mail af 20. december 2021	Generelt	Vi har i DN Bornholm med stor interesse gennemgået de udsendte forslag til handleplaner inden for de forskellige indsatsområder. Vi mener, at der ligger rigtig mange gode ideer og konkrete forslag i handleplanerne, som, hvis de bliver ført ud i livet, vil være til stor gavn for Bornholms natur. Vi kan derfor i høj grad bakke de konkrete forslag op. Når handleplanerne er ført ud i livet, er der dog ikke noget, der er praktisk retningsgivende for udmøntningen af politikken og visionerne tilbage. Vi mener derfor, at der mangler en mere målrettet indsats for visionen "Mere plads til naturen". Her synes vi, at der skal laves nogle længerevarende retningslinjer (strategier) for, hvordan man i kommunens forskellige centre kan tilgodese denne vision, når der planlægges aktiviteter i det bornholmske landskab.

Det største problem for naturen i de senere mange år er, at der bid for bid inddrages nye områder til byggeri af veje, boliger, industri, sportsanlæg m.m. Derved forringes livsgrundlaget for dyr og planter, hvorved mange plante- og dyrearter uddør eller er i risiko for det.

Der står bl.a. i Vision 2, Mere plads til naturen, at "Naturen har brug for mere plads, og det skal den have overalt – på offentlige arealer og hos private lodsejere", og "Naturpolitikken skal tænkes ind alle steder, der berører vores natur, og alle kan bidrage". Visionen udtrykker derfor den nødvendige tilgang til en naturfremmende forvaltning.

BRKs naturpolitik skal dog først og fremmest bedømmes på kommunens handlinger på området, ikke så meget på baggrund af de fint formulerede visioner, og her er vi i denne tid bl.a. vidne til, at kommunalbestyrelsen godkender forslag om

1) etablering af en ny campingplads med campinghytter på pæle (trætophytter) i et hidtil ubebygget skovområde i Rutsker Højlyng, tæt kilet ind mellem beskyttet og fredet natur, som anlægget ikke kan undgå at påvirke, og

2) at 4 ud af 5 nye forslag til sommerhusområder i forbindelse med et nyt "landsplandirektiv for udlæg og omplacering af sommerhusområder i kystnærhedszonen" placeres inden for det Grønne Danmarkskort, som kommunalbestyrelsen selv har vedtaget for ganske kort tid siden. Det Grønne Danmarkskort skulle netop sikre større hensyn til naturen i den kommunale planlægning.

Det er denne mangel på sammenhæng mellem naturpolitikken og kommunens handlinger, der gør, at vi på nuværende tidspunkt ikke er særlig imponerede af BRKs Naturpolitik. Det svært at se, at kommunen selv tager sin naturpolitik alvorligt. Derfor skal der laves en strategi for udmøntning af naturpolitikken for alle dele af kommunen, så hensynet til naturen rent faktisk "tænkes ind alle steder".

Det er ikke for sjov, at der i indledningen til naturpolitikken står følgende:

"Naturen og biodiversiteten er i krise. Arterne uddør 100-1000 gange hurtigere, end hvad der er naturligt. Insekter som bl.a. sommerfugle og bier er i stor tilbagegang. En stor del af Danmarks vilde dyr, planter og svampe er truede, og udviklingen går den forkerte vej.

		Biodiversitetskrisen er både en global og en lokal udfordring, som vi på Bornholm har et ansvar for at forholde os til og handle på. Krisen er så omfattende, at der er brug for en større og bredere indsats og omstilling, hvis vi skal vende udviklingen."
Foreningen Bornholm v/Elisabeth Falk Mail af 21. december 2021	Generelt	Den bornholmske natur er fuld af kultur- og fortidsminder, som vidner om samspillet mellem mennesket og naturen. Det gælder kulturarv, som vidner om rituelle, mytologiske og religiøse handlinger, og kulturarv, som vidner om menneskets bosætning, dagligliv og kamp for det daglige brød. Dertil kommer kulturarv, som fortæller om bornholmernes samspil med resten af verden, både via søfart, handel og samvirke, og via ufred og voldsomme handlinger. Mange naturtyper er fremkommet af menneskets samspil med naturen, f.eks. de bornholmske klippeløkker. Andre naturtyper er fremkommet, hvor bornholmerne har indvundet råstoffer som ler, granit og kaolin, og sidenhen har overladt særegne landskaber til naturen. I en tid, hvor fokus er på vild og urørt natur, finder Foreningen Bornholm det vigtigt, at værne om de kulturhistoriske fortidsminder i den bornholmske natur, og de kulturhistoriske naturtyper. Dette ikke af nostalgiske grunde, men fordi kendskabet til vores fælles fortid gør os parate til vores fælles fremtid. Mennesket og naturen er indbyrdes afhængige, og det afspejler kulturhistorien. Derfor har vi et ønske om, at <u>kulturhistorien har en mere tydelig plads i naturpolitikken</u> . Kulturhistorien i den bornholmske natur skal fastholdes og bevares, formidles og være tilgængelig. Gerne i et samspil mellem det offentlige og det private.
Benny Thiesen Fuglesangsvej 16 3790 Hasle Mail af 3. december 2021 (2 stk. pdf)	c-generelt	BRK går forrest. I dette indsatsområde står der "BRK" viser vejen på egne områder og i planarbejdet". Mit forslag er "BRK viser vejen på alle arealer og i planarbejdet".
	e-generelt	Sikre og genoprette værdifuld natur. 1. Når vi taler om naturgenopretning har det i lang tid været efter devisen "Landbrug før natur" Devisen er ikke tidssvarende og mit forslag til en ny devise for Bornholm vil være: "Natur og landbrug i forening" Lad mig give et eksempel:

		<p>Private lodsejere og landbrug havde sammen med 14 foreninger/organisationer, her iblandt BRK samlet ca. 2 mio. kr. til at få gennemført Fuglesangsprojektet. Alt var i orden og klar til udførelse. På mållinjen saboterer en landmand projektet så vi måtte sende de 2 mio. kr. retur og 20 års arbejde var spildt.</p> <p>Vi lever i et demokrati hvor den enkelte borger nogen gange må bøje sig for offentlighedens interesser. Sådan er det når vi lever i et demokrati og sådan bør det også være.</p> <p>Her er et eksempel på hvordan en mand kan sabotere et naturgenopretningsprojekt som havde stor værdi for vores natur og almenheden. Den pågældende landmand havde i øvrigt selv kontakten BRK med besked om at han var klar til at gennemføre Fuglesangsprojektet og havde accepteret vilkårene. Beskrivelse af projektet kan se i vores ansøgning til DDN som er vedhæftet.</p> <p>Når det gælder Fuglesangsprojektet opgav BRK kampen uden videre, selvom kommunen som myndighed kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Benytte §37 i vandløbsloven til at gennemføre naturgenopretning. • Starte en fredningssag på baggrund af naturgenopretning. • Vælge at ekspropriere et område til naturgenopretning. <p>Jeg har stor respekt for landbruget men vores natur, miljø og klima er i stor krise og der er behov for at vores politikere og myndigheder viser mod og vilje til at gennemføre de nødvendige ændringer. Den gamle devise står i vejen for dette arbejde og der bør ændres praksis snarest, lovgivningen giver mulighed herfor. Fuglesangsprojektet er et af de projekter som bør genåbnes. 2</p> <p>2. Politikere på Christiansborg samt miljøministeriet bør kontaktes for at der fremadrettet bliver taget bedre hensyn til Bornholms geografi og geologi i forbindelse med tilskudsmuligheder. Regler bør ikke udelukke en landsdel og der bør tages hensyn til vores specielle forhold.</p> <p>Under Vandplanerne blev projekter udvalgt efter omkostningseffektivitet og det er der som sådan intet galt med men i beregningen indgik bl.a. hvor mange kilometer å opstrøms der ville få gavn af projektet og her er Bornholm begrænset på sin geografi.</p> <p>Ordringen med udtagning af lavbundslande giver også udfordringer for Bornholm pga. af vores geologiske forhold.</p> <p>3. Det bør undersøges om f.eks. efterlønnere (uden at det får konsekvenser for efterlønnen) kan få mulighed for at hjælpe ved naturgenopretninger, natur registrering f.eks. billedregistrering, tilsyn m.m. selvfølgelig under planlægning og ledelse af Natur og Miljø. Der er begrænsede ressourcer i Natur og Miljø og med den rette instruktion kan efterlønnere hjælpe med udvalgte opgaver. Vi skal bruge vores ressourcer klogt også dem der er gratis.</p>
	i-generelt	<p>Bedre adgang til Bornholms rekreative netværk.</p> <p>I 60'erne og 70'erne var der mange stier og grusveje på Bornholm. Udviklingen gjorde at mange landbrug blev slået sammen til store enheder og dermed blev gamle stier og grusveje nedlagt. Det fik den konsekvens at offentlighedens tilgængelighed til natur og hav er blevet begrænset eller besværliggjort.</p>

		<p>Det giver så anledning for lave nye stier eller trampestier f.eks. i de nye skel eller læbælter. Dette gælder hele bornholm så derfor kunne det være en opgave for BRK. Her er der også mulighed for at få input / forslag fra lokale borgere og foreninger.</p> <p>Man kan tage udgangspunkt i ældre kort hvor de gamle stier og grusveje mange gange er registrerede. De nye adgangsveje bør registreres på kort for at informere om hvor man må færdes.</p>
j-generelt	<p>Kortlægning af vores værdifulde natur.</p> <p>Jeg mener at der bør være X i feltet "vi er fælles om naturen".</p> <p>Fordi - der i de sidste 100 år er forsvundet meget værdifuld natur som ikke er dokumenteret. Det er ikke vist på nyere kort og ældre kort er meget upræcise. Det er nødvendigvis ikke kæmpe store arealer men kan være små arealer som er værdifulde for vores biodiversitet og som er med til at binde vores naturområder sammen.</p> <p>Vandhuller der er fyldt op, åer, bække der er rørlagt eller omlagt, det kan være grøfter som er erstattet af drænrør, det kan være enge som nu er landbrugsjord, små kildevæld, små geologiske perler osv. Små vandhuller under 800m² er ikke beskyttet af naturbeskyttelseslovens §3. Borgerne har viden som bør registreres eller indgå i en fremadrettet planlægning.</p> <p>For at holde det simpelt kan det være en mailadresse hvor man kan sende sine naturoplysninger. Man kan eventuelt vedhæfte video, billede, lyd, kort og koordinater. Arealinformationer under BRK kan man lave kortudsnit, finde areal, aflæse koordinater m.m. 3</p> <p>Der er lavet en internetside der hedder "arter.dk" hvor private kan registrere fauna og flora, på samme måde kunne man lave en registrering af nuværende små naturområder og ikke mindst de små naturområder som ikke mere kan ses i landskabet men som kan genetableres / genoprettes. En gennemgribende registrering af småt som stort vil give et overordnet overblik som måske vil afsløre nye muligheder for vores natur indsats.</p> <p>En internetregistrering er at foretrække da borgerne kan følge med i egne og andres registreringer. Samtidig giver det følelsen af, at oplysninger bliver brugt og ikke gået tabt i mailboks spam mappe</p> <p>Borgerne bliver inddraget i processen og ny viden om små værdifulde naturområder eller potentielle nye naturområder tilgår BRK.</p> <p>Dette er et meget konkret forslag, som inddrager borgerne og som vil være en nem og billig informationsindsamling.</p>	
k-generelt	<p>Kommunikation og motiverende formidling.</p> <p>Når man kører rundt på Bornholm er det skuffende at se hvordan stadig flere fredskovs- arealer bliver fuldstændig ryddet for træer. Vi ved alle at fauna og flora er forskellig fra skovbund til åbent lyst areal. Det har derfor konsekvenser for naturen når arealerne bliver ryddet fuldstændigt.</p> <p>Et forslag vil være at BRK eller Naturstyrelsen sender information til alle ejere af fredskovs arealer med information / appel om at lade en vis procentdel af træerne blive stående. Det bedste vil være hvis reglerne kunne ændres så man kun måtte foretage plukhugst, det vil kunne bevare den gamle bornholmske bondeskov som er helt unik.</p>	

		I flere fredsskove bliver alle træer fældet, herefter bliver der plantet energipil eller anden hurtigvoksende træart. Det fremmer absolut ikke vores CO ₂ regnskab, den truede bornholmske bondeskov og er skadelig biodiversiteten. Jeg tror på informations og vidensdeling kunne være første skridt.
	Generelt	Afsluttende bemærkning. Det er af stor betydning at vores politikere bliver mindet om hvor vigtigt det er at der følger økonomi og ressourcer med naturpolitikken. I modsat fald bliver det bare tomme ord og så kan det nemt få en negativ effekt.